כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד. אומר ר"מ דהיינו לענין שאינו יכול לומר את מהמנת לי בשבועה ולא אחיך[א] אבל אם פשעו אפי' אין להם מה לשלם יכולים הנפקד לחם לא כן כל מה שהופקד אצל בעה"ב תבא אשתו ותאכל ותפטר[ב] ולכך נמי הכא משתבעא אמיה דהנהו זוזי אותבינהו בקרטליתא שלא פשעה והא דקאמר נימא לה לאימי' דלישלמא לאו משום דאם לא היה לה מה לשלם שיפטר הנפקד אלא משום לגבה כשיהיה לה:

נימא ליה לאפוטרופוס זיל שלים אמר [אנא] לבקרא מסרתיה. משמע דאם לא היתה זאת הטענה הוי פושע ומייב וקשה דבפ' ד' וה' (ב"ק דף לט. ושם ד"ה דאם)[ג] אמרינן מעליית מאן מעליית יתומים דאי אמרת מעליית אפוטרופוס ממנעי ולא עבדי[ד] אלמא פטורים מן הפשיעה וממתני' דהמזקין (גיטין דף נב.) דקתני מינהו ב"ד לא ישבע מינהו אבי יתומים ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים אין להוכיח דחייב בפשיעה די"ל דהשבועה לא הוא אלא פשע אלא שלא עכב כלום משלהם משום דמורי היתומים דטרח קמייהו וי"ל דודאי אפוטרופוס חייב בפשיעה כדמשמע הכא ולא ממנע כיון שהחזיקוהו בנאמן אבל התם שלא מנוהו לצורך היתומים אלא לתקנת העולם שלא יזוקו משורם התם דוקא חיישינן דלמא ממנעי והכי איתא בירושלמי פרק המזקין[ה] דקאמר אתיא דר' יוחנן כרבנן בתמיה פירוש כרבנן דאמרי מנוהו ב"ד לא ישבע אפילו סבר כאבא שאול בעי הוא בר נש מיתן בגין דמתקרי מהימן פי' רוצה ליתן אם יפשע ולא יתנע כיון שנקרא נאמן אבל הכא שלא הוצמד אלא לתקנת העולם חיישינן דלמא ממנע אתיא דרבי יוסי בר חנינא כאבא שאול בתמיה אפילו סבר כרבנן אדם מבריח עצמו מן השבועה ואין מבריח עצמו מן התשלומין פירוש כשיודע שפשע רוצה לשלם אבל אם נאבד אינו חפץ לשבע שלא פשע דא"כ מושדין אותו[ו]:

הכא בספסירא דזבן מהכא וזבן להכא. ומספקא ליה בהא דינא אליבא דר' יוסי[ז] דאמר תחזור פרה לבעלים הראשונים אלמא משכיר במקום שוכר קאי ואית ליה דינא בהדי שואל והכא נמי ספסירא במקום יתומי[ח] קאי ואית ליה דינא בהדי בקרא כאילו הוי שומר שלו או דלמא לא דמי דהתם ודאי קאי משכיר במקום שוכר דשוכר שייך בגוף הפרה שהרי שכרה[ט] אבל גבי יתומי כיון דמקח טעות הוא אין להם בגוף הפרה מאומה אין יעמוד הספסירא במקומם[י] ומיהו אי לאו דטעין בקרא אלא בהדי תורלי אוקימתיה הוה פשיטא ליה דמיחייב בקרא אע"ג דמקח טעות הוא ואית ליה דינא בהדי ספסירא כיון דפשע חייב דספסירא תובע ליתומי שורו שמת בפשיעה והם שומרים חנם עליו והיתומים יחזרו על הבקרא שיפטרם מן הספסירא כי פושע הוא:

דמי בשר בזול. פרש"י הטיל פשרה ביניהם ורבינו תם פירש דדין גמור הוא דאם היה מודיעו היה הספסירא שותטו מיד ומוכרו בזול[י] ולא היה יכול להשהותו עד יום השוק שהיה מת קודם: **מי אמר לי מהאי רמי מהאי לא תרמי.** ואם תאמר דבפ' התקבל (גיטין דף סה: ושם ד"ה הא) תני חדא ערב לי בתמריס ועירב לו בגרוגרות עירובו עירוב ותניא אידך אין עירובו עירוב כאן בשלו כאן בשל חבירו וקמפרש[כ] דשלו הוי קפידא ואע"ג דלא אמר ליה מהא לא אע"ג דלא א"ל מהאי לא תערב וגבי הבא לי מן החלון והביא מן הדלוסקמא (מעילה כא.) דשליח מעל אע"ג דמין אחד הוא התם מיירי שלא היו במקום אחד והכא מיירי שהיו בבית אחד ולא היה לו לידע שאמר דוקא מהאי רמי[ל]:

בביסי. פרש"י שהיה הכשות מלא קוצים ולא הבאיה בשכר כ"א מעט ואי"ת פשיטא שלא יתן יותר אלא כמו שהוה להטיל בשכר וי"ל דאע"פ שהיו שויס יותר למאכל בהמה לא ישלם אלא מה שהוה לשכר דראוין הם לבהמה כדאמר בהמוליא [יין] (שבת דף עז:) דגמלא זוטרא גוזבתיה משום דאכלה כיסי כי היכי דלא ליתמרבו בה ור"ח פירש כיסי הוא שם כשות שצריך ריכוך ובלא ריכוך אין שוה להטיל בשכר ולכך לא היה שכר טוב וקמ"ל שלא ישלם אלא כמו שהוה השכר אע"פ שהיו שויס הרבה יותר שבדבר מועט היה נעשה הריכוך: מאי

א) כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד נימא לה לאימיה זילי שלימי אמרה לא אמר לי דלאו דידיה נינהו דאקברינהו נימא ליה אמאי לא אמרת לה אמר כ"ש דכי אמינא לה דדידי נינהו טפי מזדהרא בהו אלא אמר רבא **ב)** משתבע איהו דהנהו זוזי אשלמינהו לאימיה ומשתבעא אימיה דהנהו זוזי אותבינהו בקרטליתא ואיגנוב ופטור ההוא אפוטרופא דיתמי דזבן להו תורא ליתמי ומסריה לבקרא לא הוו ליה **ג)** כבי ושיני למיכל ומית אמר **ד)** רמי בר חמא היכי נדיינו דייני להאי דינא נימא ליה לאפוטרופא זיל שלים אמר אנא לבקרא מסרתיה נימא ליה לבקרא זיל שלים אמר אנא בהדי תורי אוקימתיה אוכלא שדאי ליה לא הוה ידעינן דלא אכל מכדי בקרא שומר שכר דיתמי הוא איבעי ליה לעיוני אי איכא פסידא דיתמי הכי נמי והכא במאי עסקינן דליכא פסידא דיתמי דאשכחוהו למריה דתורא ושקול יתמי זוזי מיניה אלא מאן קא טעין מריה דתורא קטעין איבעי ליה לאודועין מאי מודעינן ליה מידע ידע **ה)** דמקח טעות הוי **ו)** בספסירא דזבן מהכא ומזבין להכא **ז)** הלכך מישתבע איהו דלא הוה ידע ומשלם בקרא **ח)** דמי בשר בזול **ט)** ההוא גברא דאפקיד כשותא גבי חבריה הוה ליה לדידיה נמי בריא דכשותא א"ל לסרסיה מהאי רמי אזל רמא מאידך אמר רב עמרם היכי נדיינו דייני להאי דינא נימא ליה לדידיה זיל שלים אמר אנא אמרי ליה מהאי רמי נימא ליה לסרסיה זיל שלים אמר לא א"ל מהאי רמי ומהאי לא תירמי **י)** ואי דשהא שיעור לאיתויי ליה ולא אייתי ליה גלי אדעתיה דניחא ליה בדלא שהא סוף סוף מאי פסידא איכא והא קא משתרשי ליה א"ר סמא בריה דרבא **יא)** דהוה שיכרא חלא רב אשי אמר **יב)** ביכיסי ומשלם

יג) כל המפקיד יכו. על דעת שלא יהא שומר נמנע מלמוסרן לאנשי ביתו הגדולים ונאמנים לו הוא דמפקיד: **נימא לה לאימיה.** שתשלם בשביל שלא קבלתו: **נבקרא מסרתיה.** היה לו להודיעני שאינו אוכל: **איבעי ליה לעיוני.** אם אוכל אם לאו: **אי איכא פסידא ליתמי כו'.** תירוצא הוא: **דאשכחיה למריה דתורא.** המוכר: **ושקול דמייהו.** דאמרי ליה מקח טעות הוא: **אלא מאן טעין.** מי תובע כלום דקאמר **יד)** רבא היכי נידיינו: **מריה דתורא טעין.** ושואל שמתה בהמתו אצלך ותובע את האפוטרופוס: **ספסירא.** קונה ומוכר בהמות בשוק ביום שקנה מוכר: **משתבע ספסירא.** אלא הוה ידע: **ומשלם בקרא דמי בשר בזול.** ומתיה אי מנין לרמי כר חמא דין זה מה לו לספסירא עם הרועה לא שומר שלו הוא ולאלה לי דמתניתין (לעיל דף לה:) דהשוכר **(טו)** הפרה לחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה דקאמר ר' יוסי יחזיר פרה לבעלים ואוקימנא **(טז)** אלכה כר' יוסי אלמא אע"פ שאין הבעלים בעלי דברים של שואל והשוכר שהוא לו בעל דברים אינו חסר כלום שהרי פטור באונסין אפי' הכי הואיל ויש לו דין על השואל לגבות יעמדו הבעלים הראשונים במקומו וגובין מן השואל ה"נ הואיל ויש ליתומים לגבות מן הרועה שהוא שומר שכר שלהם יעמדו בעלים במקום היתומים וגובין. ומיהו אי הוה מפסדי יתומים לא היה עושה פשרה בממון יתומים לשלם בזול דיתמי לאו בני מחילה הינהו אבל עכשיו שהוא מגבה לבעלים וכאן אין פשיעה כל כך דאמר בהדי תורלי אוקימתיה כו' הטיל פשרה ביניהם ולא ישלם כל דמי השור כמות שהוא אי אלא העור יחזיר לבעלים והבשר שמין וישלם שני שלישים דהיכא דאמרינן בגמרא משלם בזול כל זוזא שהוא שם מעה כסף משקינן בארבעה דנקי **טז)** בפרק מי שמת (ב"מ דף קמו:): **כשוסא.** הומלו"ן שמטילין לתוך השכר: **רי"ל.** כרי: **אמר ליה.** בעל הבית: **לסרסיה.** לאשר על ביתו העושה שכר שלו: **מהא רמי.** הראהו הכרי שלו ול"ל מזה

יח) לשכר: **מאידך.** של פקדון: **ואי דשהא שיעור כו'.** גמ' פריך אם היה כרי שלו קרוב ושל פקדון רחוק ושהא השליח שיעור מהלך דרך הקרוב ולא אייתי: **גלי דעתיה.** דבעל הבית דניחא ליה שהשל פקדון הוי ולא מיתה בידו: **והא קמשתרשי ליה.** והלא הוא בשכר הכשות של פקדון שהטילו בשכר ושלו עומד ושלם משלו: **אלא.** המתמן: **בביסי.** שהיתה כישות **(יט)** גרועה וקוצים מעורבין בה ולא הבאיה השכר כלעומו וקשה בעייני שהטילוהו בתוכו: ומשלם

יט) נעילנו. **כ)** [עי' פירושו בתוס' דע"ז כח. ד"ה כרכין], **כא)** בכת"י אחד, רבא, ועי' רש"י ד"ה אלא, **כב)** [נ"ק כ. קיב. כתובות לד: ב"ב קמו:], **כג)** [ל"ל רמי בר ממא], **כד)** [נעילנו:], **כה)** נ"א בשכר. רש"ל, **כו)** (גיטין פ"ה ה"ד), **כז)** [ועי' תוס' גיטין נב: ד"ה הלכה], **כח)** (לעיל לה:), **כט)** צ"ל וקמפרשינן. רש"ש, **ל)** [ועי' תוס' גיטין סה: ד"ה הא והא], **לא)** נעילנו., **לב)** [עי' פירושו בתוס' דע"ז כח. ד"ה כרכין], **לג)** בכת"י אחד, רבא, ועי' רש"י ד"ה אלא, **לד)** [נ"ק כ. קיב. כתובות לד: ב"ב קמו:], **לה)** [ל"ל רמי בר ממא], **לו)** [נעילנו:], **לז)** נ"א בשכר. רש"ל, **לח)** (גיטין פ"ה ה"ד), **לט)** [ועי' תוס' גיטין נב: ד"ה הלכה], **מ)** (לעיל לה:), **מא)** צ"ל וקמפרשינן. רש"ש, **מב)** [ועי' תוס' גיטין סה: ד"ה הא והא],

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פ"ד מהל' שאלה ופקדון הל' ח סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רלח סעי' כג:

צב ב ג ד מיי' פט"ז מהלכות ממכרה הל' ט י יא סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רלב סעי' יח:

צג ה ו ז ח מיי' פ"ד מהל' שאלה ופקדון הל' ט ומ"ג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רלח סעי' כח:

רבינו חננאל

אמ' רבא מישתבע אינהו דהני זוזי אשלמינהו לאימיה, דלא יכול למימ' ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, דהיל' כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד, ואמו כיוצא בהן, ומישתבעא אימיה דהני זוזי אותבינהו בקרטליתא ואיגנוב.

ב) אמרה אימיה לא אמ' לי בני דפקדון נינהו דאטמרינהו בקרקע, ובא אמ' כל שכן דכי אמינא דידי אינון טפי אזדהרה בהו. וכן הלכ'. **גרס' בפ' המוכר לאשתו** דין ודברים אין לי בנכסיך (פה:). ההוא דאפקיד כסא דכספא בי חסא, שכיב חסא ולא פקיד, אתו לקמיה דרב נחמן אמ' ידענא ביה בחסא דלא אמיד, ועוד הא קא יהיב סימנא, ולא אמרנא אלא דלא רגיל דעייל ונפיק לגביה, אבל אי רגיל דעייל ונפיק לגביה אימור אניש אחרינא אפקיד גביה וחזייה האי לסימניה. וקיימ' לן כרב נחמן, דהא עבדו רבנן עובדא בההוא דאפקיד שב מרגניתא ציירי בסדינא בי ר' מיאשא, ובההוא דאפקיד מיטכסא בי רב דמי, כרב נחמן, ש"מ דאי אפקיד חד גבי חבריה מידי ושכיב, ואיכא שהדי דהאמ' **ג)** גברא הוא דאפקיד גביה הדין מדלא **ד)** בעיניה, שקיל ליה ואפי' מיתמי, ולא יכלי למיטען דילמ' בחר הכי דבניה אבונן מינך, הם הכי כדאיתיה בחיים נמי לא יכיל למטען זבינתיה. וראייה אחריתי נמי הא דגרס' בחזקת בתים (מו.) מתיב רב נחמן בר יצחק אומן אין לו חזקה, הא אחר יש לו חזקה, היכי דמי אי דאיכא עדין **ד)**, אחר אמאי יש לו חזקה, ש"מ היכא דאיכא עדים דאפקדיה [ג]ביה מעיקרא ליכא חזקה, וכן הלכה. **תלמוד ארץ ישר' בשקלין** הלכה מותר שירי לישכה (פ"ד ה"ב). אדא בר זבינא איתפקד גבי מדלא דיתמי, אתא שאיל לר' מני, אמ' ליה אין בעית לאיהוי פסידא עלך ואגרא דתרויהו שרי. ר' חייה בר אדא איתפקד גביה מדלא דיתמי, עבד כן, אגרא ביני וליתמי, והפסידא עליה. **ההוא אפיטרופא דיתמי דזבן תורא ליתמי**, לא הוו ליה ככי ושיני למיכל שערי וכיוצא בהן, אלא [כד] הוה גביה מריה הוה ספי ליה גבולי, השתא לא ספי ליה ומית. אמ' רמי בר חמא היכי דינא, נימא לאפיטרופא שלים, אמ' אנא לבקרא מסרתיה. נימא לבקרא שלים, אמ' אנא בהדי תורא אוקימתיה. אוכלא שדיי ליה, לא הוינא ידע דלא מצי למיכל. ואמרי' בקרא שומר שכר דיתמי הוא, איבעי ליה לעיוני אי איכא פסידא ליתמי. ואסיק', אי המוכר בעל הבית הוא, מקח טעות הוא וחייב המוכר לשלם. ואם המוכר ספסירא הוא, דזבין מהכא וזבין להכא, משתבע ספסירא דלא הוינא ידע דלית ליה ככי ושיני, ומשלם בקרא דמי בשר בזול **ה)**. **תוספ[ת]א.** המפקיד שטרות אצל חבירו, אע"פ שאין כתובין על שמו הרי זה מחזיר לו את שלו, מת יתן ליורשיו, ואם אמ' בשעת מיתתו יטלו לפלו' שהן שלו, יעשה מפורש כפירושו. **ההוא דאפקיד כשותא גביה חבריה**, והוה ליה לדידיה נמי כריא דכשותא אחריתי, אמ' ליה לסרסיא מיהא כשותא רמי, אזל סרסיא רמא מכשותא דהוה פיקדון גביה. אמ' רב עמרם היכי דינא, נימא לבעל הפיקדון שלים, אמ' אמרי לסרסיא מכשותא דידי רמי, סרסיא אמ' לא אודעון מיהא רמי מיהא לא תרמי. חזיתן, אי שהא סרסיא שיעור לאיתויי מכשותא דידיה ולא אייתי, גליא דעתיה דניחא ליה, ואי לא שהא, משלם למריה דכשותא שיעור מאי דמישתרשי ליה. ואי הוה חלא ולא אישתרשי ליה מידי,

---

א) מכאן ועד 'אלדהכי כהו' מקומו לעיל לפני אמר רבא. **ב)** נ"ל דסתי. **ג)** ע"פ לשון הירושלמי דלהלן. ונערוך ערך מדלא: כל סון ניתנו, תרגי' כוליה מילתא דתימיה. **ד)** עדיס. **ה)** פירש את מקרקע הגמרא לענין לפטור את הספסר מלהחזיר הדמים ליתומים, ומיהו הרוצה לשלם להם דמי בשר בזול. ולפי מנן האזל הל' מכירה פט"ז ה"ח.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ומשלם ליה דמי כיסי. דמי כשות של קוליס לפי מה שהשתיה: **גמ' משום דצרורין לא ישתמש בהן.** בתמיה. ומה גילוי דעת יש כאן שאין חסך שישתמש בהם מאחר שאם הן מותרין קאמרת שישתמש בהן דהמפקיד אצלו יודע שהוא צריך תדיר למעות צרורין נמי ישתמש דדרך כל אדם לצור מעותיו: **ואפילו נאנסו.** קאמר מתני' דחייב באחריותן ואפילו לא נשתמש בהן דמהשתא הוי שואל עלייהו: **נאנסו לא.** כל זמן שלא נשתמש לא הוי שואל אלא כאדון דוקא חייב כשומר שכר: **ואי שואל לא הוי שומר שכר נמי לא הוי.** מה שכר נטול על שמירתם אלא על שמתן עליהם להחליפן ולהשתכר אם יבא לידו אתה מחייבו ושאלה היא זו שהרי כל הנאה שלו: **בהיא מודיענא.** אע"ג דאמינא לא הוי שואל מהשתא עד שישתמש מודיענא דשומר שכר הוי: **דהואיל ונהנה מהנה.** לבעלים: **המפקיד מעות.** גזכר שהפקיד מעות הקדש כסבור שהן שלו: **לא מעל גזבר.** שהרי לא ברשות הוליאן ואינו שלומו: **מופרין.** דהוה ליה כנותן רשות והוה ליה שלומו: **לפיכך אם הוליא.** שולחני מעל גזבר: **ואי אמרת אפילו נאנסו.** תנא מתני' דחייב שולחני באחריותן נמנא משעה שהפקידו אצלו יצאו מרשות הקדש ובאו לרשות שולחני ונעשה כמו שהלוה לו ואין הוצאה גדולה מזו מאי איריא הוליא: **איידי דפגע רישא הוליא.** לאשמועינן רבותא דאפילו הוליא לא מעל תנא סיפא הוליא: **מתני' יצקו נחסר וניפר.** אם חסרו דמיה שהחלה בשוק ישלם דמיה כמו שהיתה שוה בשעה ששלח בה יד שהיא שעת הגזילה וכן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה[ט] וכגון שהוליאה שאינה בעין אבל אם יש בעין כמות שגזלה אומר לו הרי שלך לפיך כדאמרינן גבי מטבע ופסל תרומה ונטמאת בפ' הגחל [קמא] (צ"ק דף לו:): **וניפר.** אם שהתה בידו מששלח בה יד ונתייקרה ואמ"כ הוליאה לוקח ביתר דמיה לשלם כשעת הוצאה: **וכיפר הגן אומרים כו'.** בגמרא מפרש מאי קאמרי: **כשעת הפגיעה.** כשעת שיתבעו לדין ובגמרא[י] מפרש טעמא: **גמ' מעיקרא.** כשגזלה: **ונגסוף.** כשיצאה מן העולם: **פגרה.** בידיים: **או שייפה.** אחר שהוקרה: **דאי איפה.** כאן בשעת התביעה הוה מהדרינא בעינא דכי אמרינן משלם כשעת הגזילה היכא דליתה בעין אבל ישנה בעין בין שהוקרה בין שהוזלה מוחזת כמות שהיא הלכך הוליא ואם תבעה בעודה קיימת לאחר שהוקרה היתה מוחזת בעין אשתכח דההיא שעתא דקא שתי לה הוא דגזיל לה: **ומאי.** דהייא פליגי בית הלל: **אי בחסר.** כשהוזלה דקאמרי ב"ש יצקה לשלם כדמים שהיתה בשעת הגזילה וקאמרי בית הלל כשעת הוצאה: **ומי איכא למאן דאמר.** היכא דליתה בעין דכל הגזלנין לאו כשעת הגזילה משלמין: אלא

ומשלם ליה דמי כיסי: **מתני'** [א]המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן מותרין ישתמש בהן לפיכך אם אבדו באחריותן אצל בעל הבית בין צרורין ובין מותרין לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן [ב]חנוני כבעל הבית דברי ר"מ ר' יהודה אומר [ג]חנוני כשולחני: **גמ'** משום דצרורין לא ישתמש בהן [ד]אמר רב אסי אמר רב יהודה [ה]בצרורין וחתומין שנו רב מרי אמר [ו]בקשר משונה איכא דאמרי בעי רב מרי קשר משונה מאי תיקו: מותרין ישתמש בהן כו': אמר רב הונא ואפילו נאנסו והא אבדו קתני כדרבה [ז]דאמר רבה נגנבו בלסטין מזויין אבדו שטבעה ספינתו בים ורב נחמן אמר [ח]נאנסו לא [ט]אמר ליה רבא לר"נ לדידך דאמרת נאנסו לא אלמא לא הוי שואל עלייהו אי שואל לא הוי שומר שכר נמי לא הוי א"ל בהא מודינא לך [י] דהואיל ונהנה מהנה בההוא הנאה דאי מיתרמי ליה זבינא דאית בה רווחא זבן בהו הוי עלייהו שומר שכר איתיבה רב נחמן לרב הונא [יא]המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא לא מעל הגזבר ואם מותרין ישתמש בהן לפיכך אם הוציא מעל הגזבר ואי אמרת אפילו נאנסו מאי איריא הוציא אפילו לא הוציא נמי אמר ליה הוא הדין אע"ג דלא הוציא ואיידי דתנא רישא הוציא תנא סיפא נמי הוציא: **מתני'** השולח יד בפקדון בית שמאי אומרים ילקה בחסר וביתר ובית הלל אומרים [יב]כשעת הוצאה ר"ע אומר כשעת התביעה: **גמ'** [יג]רבה [יד]האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחבריה מעיקרא שויא זוזא השתא שויא ארבעה תברה או שתייה משלם ארבעה איתבר ממילא משלם זוזא מאי טעמא כיון דאי איתה [טו]הדרא למרה בעינא ההיא שעתא דקא שתי ליה או דקא תבר לה קא גזל מיניה ותנן [טז]כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה איתבר ממילא משלם זוזא מ"ט השתא לא עביד לה ולא מידי אמאי קא מחייבת ליה אהאיהא שעתא דגזלה ההיא שעתא זוזא הוא דשויא תנן בית הלל אומרים כשעת הוצאה מאי כשעת הוצאה אילימא כשעת הוצאה מן העולם ובמאי אי בחסר מי איכא למ"ד והא תנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה ואי ביתר היינו ב"ש אלא

מאי איריא הוציא כי לא הוציא נמי. כיון דיתר תשמיש מחייב בגזלנין ופ"ת הא דתנן לקמן בהסכד (דף מד. מז: מח.) נתן לו מעות ולא משך ממנו פירות יכול לחזור בו לרב הונא דאית ליה דיתר תשמיש מחייב בגזלנין וכן לרב יוסף בפרק אלו מציאות (לעיל דף כט.) המוכר אסור להשתמש במעות שקבל שאם היה מותר להשתמש תקשה להו הך [כ]ברייתא [כא] דמייתי אפלוגתא דרבי יוחנן ור"ל נתן לבנו מעל דוקא בנו דלא מחסרא משיכה דקתני קיפה הרי מרחק לפניך הכנס ורחוץ אבל ספר לא מעל עד דמשיך ולדידהו כי נתנה לספר נמי למעול אע"ג דלא משיך כיון דספר מותר להשתמש בהן בין מיירי בספר נכרי כר' יוחנן בין בספר ישראל כר"ל וכמו שאסור להשתמש בהם לרב הונא ולרב יוסף ה"נ לר"ל ולר' יוחנן דבהא לא פליגי ולא הוה המוכר על אותם מעות כי אם שומר חנם לכ"ע ול"כ לרבי יוחנן מה הועילו במה שתקנו דלין מעות קונות דאי מעות קונות יאמר מוכר נשרפו חטין בעליה השתא דלא קני יאמר נשרפו מעותיך בעליה ועוד דרב הונא גופיה סבר בפ' הזהב (לקמן דף מו:) דבר תורה מעות קונות כרבי יוחנן דאמר רב הונא מכור לי בגלו קנה וי"ל דאע"ג דלא הוי על המעות כי אם שומר חנם לא מצי א"ל נשרפו מעותיך בעליה דכספים אין להם שמירה אלא בקרקע ופ"ת כיון דהיכא שלא משך אסור להשתמש במעות א"כ הא דאמר [כב] פוסק עמו על הגדיש או על שער שבשום מה מרויח בהקדמת מעות וי"ל כגון שפירש ע"מ להשתמש בהם א"כ אפילו בשתמ' כיון שהוא פוסק ומקדיש לו מעות אלי שנה מן הגדיש עד ימות הקיץ אדעתא דהכי נותן שישתמש בהן ועוד י"ל דלרבי יוחנן ולרב הונא דאית להו דבר תורה מעות קונות לא הפקיעו כח שיש לו למוכר במעות שיכול להשתמש בהם כיון דקונות מן התורה והוי שואל עלייהו ולא מצי א"ל נשרפו מעותיך בעליה ולא מקנו משיכה אלא כדי שלא יאמר לו נשרפו חטין בעליה אבל לר"ל ודאי כיון דמעות אינם קונות אסור להשתמש במעות ולא הוי שואל עלייהו ולכך נתנה לספר לא מעל עד שימשוך וכן לרבי יוחנן ולרב הונא בספר נכרי לא מעל עד שימשוך דמעות בנכרי אינם קונות:

והתנן כל הגזלנים משלמין כשעת הגזלה. ואע"ג דבפ' הגחל [קמא] (צ"ק דף לו:) אמרי' זה הכלל כל הגזלנים משלמין כשעת הגזלה לאתויי דרבי אלעזר דאמר גנב טלה ועשה אילו עגל ועשה שור ונעשה שינוי בידו וקנאה משמע דלא מייירי ביוקרא וזולא אלא בשינוי דמייירי בריש דמתני' [כג] הגוזל עצים ועשה כלים אמר ועשה בגדים היינו דוקא יתורא דזה הכלל אבל פשטא דמתניתין דמשלמין כשעת הגזלה מייירי ביוקרא וזולא והתם בהגוזל (דף קג.) נמי מייתי לענין יוקרא וזולא גבי אייקר כתנא דרב דהנא ובפרק כל שעה (פסחים דף לב.) גבי לפי דמיס משלם ופ"ת רב דאמר במרובה (צ"ק דף סה. ושם ד"ה גופא) קרן כעין שגנב [כד] [כפל וכו'] ואוקמה כגון דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא זוזא מאי קמ"ל מתני' היא ועוד מאי בעי התם מאי טעמא דרב ליבעי מאי טעמא דמתניתין וי"ל דרב קמ"ל דאע"ג דקרן כעין שגנב כפל לא הוי כמו קרן אלא כשעת הנעמדה בדין ובענין מאי טעמא דרב דמחלק כפל מדין קרן ומשני גנבה ומייס אחייה לקרן כעין שגנב דוקא קרן ולא כפל[א]:

לימא

לצרכיו. **אם** רבה מאן דגזל חביתא דחמרא מחבריה, מעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ד', שתיא או תברא משלם ד', מאי טעמ' דכל זמן דאיתא הדרא למרה בעיינא, בעידנא דתברא או שתיא בההיא שעתא קא גזיל לה, ותנן כל הגזלנין משלמין בשעת הגזילה, וההיא שעתא ד' הוא דשויא. איתבר ממילא משלם זוזא, מאי טעמ' השתא לא גזיל, אמאי קא מחייבת ליה אהאיהא שעתא דגזל, [ההיא שעתא] זוזא הוה שויא. **ואקשי' עליה**, תנן ב"ה אומ' כשעת ההוצאה, מאי היא, אילמ' כשעת הוצאה מן העולם כלומ' בעידנא דתברא או שתיא, ובחסר, מי איכא מאן דאמ', כלומ' אם בשעת הגזילה היתה שוה ד' ובעת הוצאה מן העולם שוה זוז, כי האי גוונא יש מי שאמ' משלם זוז, וכי חולק אדם על משנתינו דתנן כל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מסורת הש"ס

א) קדושין נג: [מעילה כא:], ב) בכת"י, אר"א א"ר יוחנן ורע"י פור"י, ג) לעיל כט: לקמן מח., ד) בכת"י, רב הונא, ורע"י פור"י, ה) [תוס' דמעילה פפ"ב] מעילה כא: [וע"ש בתוס'], ו) ב"ק סה., ז) [גר' ר"ף רבא ועיין תוס' ע"ב ד"ה אלא], ח) [ב"ק לג: לו: קב. פסחים לב.], ט) [ב"ק צג:], י) [ע"ב], כ) צ"ל מתניתין (מעילה כ.). רש"ש, ל) (שם צג:), מ) רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דהואיל ונהנה מהנה. נ"ב ע"ל דף פא ע"א: (ב) תוס' ד"ה מאי וכו' דמייתי אפלוגתא. נ"ב דף מח: (ג) בא"ד פוסק עמו על הגדיש. נ"ב לקמן דף עב ע"ב:

מוסף רש"י

שולחני. מתליף מעות ונותן מטבעותיו בשולחן שלפניו (לעיל כו:). **חנוני כבעל הבית.** שאינו צריך תמיד למעות, שנותנים לו פירות וכל מכר מנותם בשאלה, ודי לו במיעוט מעות שבידו (קדושין נג:) שאינו רגיל בחילופין כשלחני, וכיון כך וכיון כך לא יגע בהן (מעילה כא:). **ר' יהודה אומר כשלחני.** דלפעמים נמי הוא רגיל להחליף כשלחני לפיכך דינו כשלחני (שם). **צריך** תמיד למעות לקנות פחורה (קדושין נג:). **בלסטים מזויין.** לאונס הוא (לקמן נח:). **המפקיד מעות.** של הקדש, **אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן.** דלהכי הפקידן אצלו צרורין דלא הוה בעי לישתמש בהו, לפיכך אם הוליאן השלחני מעל (שם). **ואם מותרין ישתמש בהן.** שלדעת כן הפקידן אצלו מותרין, שיתעסק בהן שיחליפם, לפיכך לא מעל השלחני אלא המפקיד (שם). דכרשותיה עבד דמידע ידע דשולחני צריך למעות תדיר (קדושין נג:). **השתא שויא ארבעה.** בשעה שאבדה מן העולם (ב"ק סה:). **תברא.** בידיים, **או שתייה משלם ארבעה.** מפרש טעמא דכל כמה דאיתיה בעיניה ברשותא דמרה קיימא, דכל בעי לאתחודיה, הלכך ברשותא דמרה הוקרה וההיא שעתא דתברה ושתייה הוא דקא גזיל לה, אבל איתבר ממילא ממאי מחייבת ליה אהיא שעתא דגזלה וההיא שעתא זוזא הוא דשויא (שם). **כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה.** שהדיינין נוטין ממנו כשעת הגזלה כתכמיד (ויקרא ה) אשר גזל כמה שגזל (פסחים לב.).

מוסף תוספות

א. הא כפל דד' הה' כשעת העמדה בדין. תוס' הרא"ש.

צז א ב ג ד ה מיי' פ"ז מהל' שאלה ופקדון הל' ו סמג עשין פח טוש"ע מ"מ סי' רלב סעי' ז:

צח ו מיי' פ"ז מהל' מעילה הל' ט והל' י:

צט ז מיי' פ"ג מהל' גזילה הל' ח סמג עשין עח עב טוש"ע מ"מ סי' רלב סעי' ה:

ק ח מיי' שם הל' ח ג ופ"ח מה' גניבה הל' יד סמג שם טוש"ע מ"מ סי' שנד סעי' ג וסי' שפב סעי' י:

ט [מיי' פ"ג מהל' גזילה הל' מז טוש"ע מ"מ סי' שפב סעי' ח]:

קא י מיי' פ"ג מהל' גזילה הל' ב טוש"ע מ"מ סי' שפב סעי' ב וסעי' יא וסעי' יב וסי' שה סעי' ה:

רבינו חננאל

א) משלם ליה דמי כיסי, פי' כיסי כשותא שאינה מתוקנת שעדיין צריכא [ריכוך] ותיקון. **המפקיד מעות אצל שלחני,** אם צרורין לא ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו אין חייב באחריותן. אוקמה ר' אמי בצרורין וחתומים. קשר משונה איבעיא ועלתה בתיקו, הילכך לא ישתמש בהן. פיס'. מותרין ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן. אמ' רב הונא ואפי' נאנסו, והאי דקתני במתני' אבדו, כדרבא דאמ' בפ' הזהב (נח.) נגנבו בליסטים מזויין, אבדו שטבעה ספינתו בים. ורב נחמן אמ' נאנסו לא, אלא בההוא הנאה דאי מתרמי ליה זבינא דאית בה רווחא זבן [ב]הו הוי עלייהו שומר שכר. וקיימ' לן כרב נחמן. **המפקיד אצל בעל הבית** בין צרורין בין מותרין אל ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן. חנווני כבעל הבית דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומ' כשולחני. וקיימ' לן כר' יהודה. ומותיב **רב נחמן לרב הונא** דאמ' בשולחני אפי' נאנסו חייב, הא דתנן במסכת מעילה (כא.) המפקיד מעות אצל שולחני מותרין ישתמש בהם, לפיכך אם הוציא מעל הגזבר. ואי אמרת אפי' נאנסו חייב, הני מעות הקדש כיון דמסריגנהו הגזבר לשולחני איחייב בהו באונסין, הוו להו כמלוה ואע"ג דלא אפקינהו עדיין השלחני, למעול הגזבר, דהא הוא אפקינהו. ופריק רב הונא הוא הדין אע"ג דאכתי לא אפקינהו מעל הגזבר, ולא הוה בעי למיתנא הוציא, אלא (אייתי) [איידי] דתנא רישא הוציא תנא נמי סיפא הוציא. **מתני'.** השולח יד **בפיקדון** [בית שמאי **אומרים**] **ילקה בחסר וביתר.** תנא כיצד, הפקיד לו משתי סאין בסלע ועמדו מארבע, משלם משתי סאין בסלע. הפקיד לו מארבע ועמדו משתים, נותן לו משתים. ב"ה אומ' כשעת ההוצאה, פי' כשיעור שהיה שוה בעת ששלח בו ידו והוציאו

לימא רבה דאמר כב"ש. וא"ת לוקי פלוגתייהו בתרבר ממילא ורבה כב"ה וי"ל דא"כ לא הוו פליגי בית שמאי[א]:

בית שמאי סברי שליחות יד אינה צריכה חסרון. תרי בני הך דהכא וסיפא דהסושב לשלוח יד[ב] למה לי וי"ל דסיפא משמועי' דלב"ש אפילו דבור בלא משיכה חייב[ג] והך דהכא משמועינן דלב"ה צריכה חסרון: **אלא** הא דאמר רבא שואל שלא מדעת גזלן הוי. אומר ר"מ דגרסינן בכל הני רבא דהך דשואל ע"כ רבא הוי דקאמר בתר רבה ורב יוסף בהמוכר הספינה (ב"ב דף פח.) ומדהאי רבא כולהו נמי רבא דאי לאו הכי לא פריך מידי דאמלי לאוקומה פלוגתיה כחד מהנך פלוגתי' דלעיל: **משלם** אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה דברי ר"מ רבי יהודה אומר גזלה חוזרת בעיניה. וא"ת הא דתנן בפרק הגוזל קמא (ב"ק דף ק:) הנותן למר לנבע לנבוע לו לדוש ונבעו שמור אם השבח יתר על הוצאה נותן לו היציאה ואם הוצאה יתירה על השבח נותן לו השבח דברי רבי יהודה ר"מ אומר אין נותן לו אלא דמי זמרו בלבד אלמא סברתם הפוכות ותירץ ר"ת דהכא גבי גזילה סבר ר"מ שיוי אינו קונה משום דקנסא קנים במזיד אבל בלנבוע לו לדוש דשוגג לא קנים והכי איתא[ד] בהגוזל ור' יהודה דסבר הכא דשיוי קונה היינו משום דמתכוין לקנות בשיוי אבל נבעו

שמור אין מתכוין לקנותו בכך:

ר"ע אומר בשעת התביעה.[ד] תימה מאי קסבר אי קסבר שיוי קונה למה ישלם השבח בשעת התביעה הלא בשעת גזיזה קנאה ואם הגדילה רחל או הגזיזה ונתייקרה[ה] לא ישלם אלא כמו ששוה רחל בשעת גזיזה ואי קסבר שיוי אינו קונה א"כ כשגזזה אחר התביעה נמי יהא הכל לגזול דבמאי קנה ועוד דקאמר ומודה ר"ע במקום שיש עדים בשעת שליחות יד שישלם כאותה שעה במאי קנה והלא אכתי אפילו שיוי ליכא וגם כי יגזזנה שיוי לא יקנה ועוד למאן מודה הלא בין לב"ש בין לב"ה לא קנאה בשעת שליחות יד עד שעת שיוי ועוד דשמואל ור' יוחנן פסקו כר"ע בשמעתין[ה] והגוזל קמא (ב"ק דף לד:) אית להו דשיוי קונה לכך נראה לב"ש דאמרי יקנה בחסר ויתר מיירי אף ביוקרא וזולא דאם הוקרה משלם כשעת הוצאה מן העולם ואם הוזלה משלם כשעת הגזלה[ו] וב"ה לא פליגי נמי בהא והיינו כרבה[ט] אלא ב"ש מיירו נמי בשיוי דקאמר דיקא נמי מדלא קתני בזול וביוקר ובהא פליגי ב"ה דשיוי קונה ור"ע[ז] פליג אזול ויוקר דאמר[ח] משלם כשעת התביעה בין הוזל ובין הוקר[ט]:

החושב לשלוח יד.[י] הך מתשבה הוי דבור כדיליף מעל כל דבר[יא] וכן מחשבת פגול נמי הוי בדבור ולא בלב כדמוכח בפרק ב' דזבחים (דף ג.)[יא] ובפ"ק דמנחות (דף ג:) ובפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג.) ובפרק הנזקין (גיטין דף נד:) ובמקומות אחרים פירשתי[מ]:

הדרן עלך המפקיד

אלא פשיטא כשעת הוצאה מבית בעלים לימא[ו] רבה דאמר כבית שמאי אמר לך רבה ביתר כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בחסר ב"ש סברי שליחות יד אינה צריכה חסרון וכי חסר ברשותא דידיה חסר וב"ה סברי שליחות יד צריכה חסרון וכי חסר ברשותא דמריה חסר אלא הא דאמר רבא[ז] שליחות יד אינה צריכה חסרון לימא רבא דאמר כב"ש אלא הכא במאי עסקינן[ח] כגון שטלטלה להביא עליה גזולות ובשואל שלא מדעת קא מיפלגי ב"ש סברי[ט] שואל שלא מדעת גזלן הוי וכי חסר ברשותא דידיה חסר וב"ה סברי שואל שלא מדעת שואל הוי וכי חסר ברשותא דמרה חסר אלא הא[י] דאמר רבא[א] שואל שלא מדעת לרבנן גזלן הוי לימא רבא דאמר כב"ש אלא הכא בשבח של גזילה קמיפלגי ב"ש סברי[ב] שבח גזילה דנגזל הוי ובית הלל סברי שבח גזילה דגזלן הוי ובפלוגתא דהני תנאי דתניא[ג] הגוזל את הרחל גזזה וילדה משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה דברי ר"מ ר' יהודה אומר[ד] גזילה חוזרת בעיניה דיקא נמי דקתני ב"ש אומרים ילקה בחסר וביתר וב"ה אומרים כשעת הוצאה ש"מ: ר"ע אומר כשעת התביעה: אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' עקיבא ומודה ר"ע במקום שיש עדים מ"ט דאמר קרא[ה] לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו וכיון דאיכא עדים מההוא שעתא הוא דאיחייב ליה אשמה א"ל ר' אושעיא לרב יהודה ר' אתה אומר כן הכי א"ר אסי אמר ר' יוחנן חלוק היה ר"ע אפי' במקום שיש עדים מ"ט דאמר קרא לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו ובי דינא הוא דקא מחייבי ליה אשמה א"ל ר' זירא לר' אבא בר פפא כי אזלת להתם אקוף אסולמא דצור ועול לגביה דר' יעקב בר אידי ובעי מיניה אי שמיעא ליה[ו] לר' יוחנן הלכה כר"ע או אין הלכה כר"ע א"ל הכי אמר ר' יוחנן הלכה כרבי עקיבא לעולם מאי לעולם אמר רב אשי שלא תאמר הני מילי היכא דליכא עדים אבל היכא דאיכא עדים לא ואי נמי דאהדרה לדוכתה ואיתברא לאפוקי מדרבי ישמעאל דאמר[ז] לא בעינן דעת בעלים קא משמע לן דבעינן דעת בעלים ורבא אמר הלכה כבית הלל: **מתני'** החושב לשלוח יד בפקדון בית שמאי אומרים חייב ובית הלל אומרים[ד] אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר[ה] אם לא שלח ידו במלאכת רעהו[ו] הטה את החבית ונטל הימנה רביעית ונשברה אינו משלם אלא רביעית[ז] הגביהה ונטל הימנה רביעית ונשברה משלם דמי כולה:

גמ'

אלא פשיטא כשעת הוצאה מבית בעלים. כשעת הגזילה ובית"מ פליגי דקאמרי ב"ש אם הוקרה ילקה לשלם כשעת הוצאה מן העולם ובית הלל אמרי כשעת הוצאה מבית בעלים. **כי פליגי בחסר.** וקאמרי ב"ה כשעת הוצאה מן העולם. ודקא קשיא לך כל הגזלנין משלמים כשעת הגזילה אי בגזילה ממש דגזלה מעיקרא ה"נ אבל הכא דבהיתרא אתא לידיה ומשום שליחות יד קמחייבת ליה בהא פליגי: **ב"ש סברי שליחות יד אינה צריכה חסרון.** ומשמלה בה יד אע"פ שלא חסרה הוא גזילה וקמה ברשותיה וכשהולה ברשותו הוזלה ואם היתה בעין אומר לו הרי שלך לפניך עכשיו שהוציאה משלם כשעת שליחות יד: **אלא הא דאמר רבא.** לעיל בשמעתין (דף מא:): **שליחות יד אינה צריכה חסרון.** דקאמר אלא תאמר שליחות יד כו': **הא דאמר רבא.** בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פח.): **שואל שלא מדעת לרבנן גזלן הוא.** גבי שולח את בנו אצל חנוני דפליגי רבנן ור' יהודה ואוקי רבא פלוגתייהו בשואל שלא מדעת ואמר לרבנן גזלן הוי ומדאוקי רבא לרבנן בהכי סבירא ליה לדידיה גזלן הוי ואהדר לאוקמי מילתיה כרבנן דהלכתא כרבים: **לימא כב"ש.** אמרה: **אלא הכא בשבח גזילה פליגי.** והאי מסר ויתר דמתני' לאו ביוקרא וזולא אלא במאי דחסרה דהיינו גיזות ובמאי שהותיה כגון אם נתעברה אלו דב"ש סברי הכל ישלם כר"מ דברייתא וב"ה כרבי יהודה כשעת הוצאה מבית בעליה: **דיקא נמי.** דבגיזות וולדות פליגי דקתני לשון חסר ויתר ולא קתני לשון זול ויוקר: **ומודה ר"ע במקום שיש עדים.** כמה היתה שוה ביום שגזלה ולאו שגזלה הימנו דמשלם כשעת הגזילה: **מאי טעמא דרבי עקיבא.** דאמר כשעת התביעה: **דאמר קרא ביום אשמתו.** בדמים של אותו יום שהוא מתחייב לו והיכא דתבעו והודה דעל פיו הוא מתחייב דעמדתו בדין והולאתו הוא יום אשמתו אבל אם יש עדים משעה שראוהו שגזלה הוא אשם לו: **נהפם.** נאבד ישראל: **אקיף.** הרבה את הדרך וסבב דרך ארוכה על דבר זה ללכת דרך מעלה של הר צור מקום שר' יעקב אם ובעי מייניה מה שמע מר' יוחנן רבו על כך. כל מהלך דרך ארוכה במקום שיש קצרה מקיף הוא: **אי נמי דאהדרה לדוכתה.** להכי אשמועינן לעולם לומר שאם החזירה למקומה לאחר שגלה בה יד ונשברה באונס אף כזו הלכה כר"ע דאמר בעילוי[ט] גבי גנב טלה מן העדר צריך דעת בעלים: **ורבא אמר הלכה כב"ה.** כשעת גזילה ואין כרבא עבדינן דהוה ליה בתראה: **מתני' החושב לשלוח יד.** [ה] אמר בפני עדים אטול פקדונו של פלוני לעצמי: **חייב.** באונסים מהיום והלאה אם נאנס חייב באחריות: **הטה את החבית.** מלתא באנפי נפשה היא: **ונשברה.** לאחר זמן: **אינו משלם אלא רביעים.** דשליחות יד אינו מתחייב באונסין עד שימשון או יגביה דהוי קנייה: **הגביהה ונטל.** דהוי קנייה בהגבהתה וחסרון מנטילת רביעית חייב באונסיה:

גמ'

החבית. מלתא באנפי נפשה היא: **ונשברה.** לאחר זמן: **אינו משלם אלא רביעים.** דשליחות יד אינו מתחייב באונסין עד שימשון או יגביה דהוי קנייה: **הגביהה ונטל.** דהוי קנייה בהגבהתה וחסרון מנטילת רביעית חייב באונסיה:

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פ"ג מהל' גזילה והאבידה הל' טו סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שנו סעי' ה:

קג ב מיי' שם פ"ב הל' ג ועיין בהגהות ובמ"מ סמג עשין שם טוש"ע ח"מ סי' שסב סעי' ג ז:

קד ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז:

קה ד מיי' פ"ג שם הל' יא סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רלב סעי' ד:

קו ה ו מיי' שם הל' יב ועיין בהגהות ובמ"מ טוש"ע שם סעי' ג:

מוסף רש"י

שליחות יד. שאינו הכתוב עליו אפילו נאנסה, כדכתיב ומת או נשבר או נשבה וגו' שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו וגו', דמשמע הא שלח נתחייב שוב במיתתה ובשבועה, צריכה חסרון. לא הוי שליחות יד לבעמידה כרשותו אלא אם כן תפרה (לעיל מא.). שטלטלה להביא עליה גזולות. לעלות עליה כדרך טולם ליטול גזולות מקן לגזה, ואפילו הכי הוא גזילה למיקם ברשותיה עד דעביד השבה, דקסבר שואל שלא מדעת בעלים גזלן הוא (לעיל מא.). שואל שלא מדעת גזלן הוי. וקנייה להתחייב בה עד שתבוא ליד בעלים דבעינן והשיב את הגזלה (רשב"ם ב"ב פח.). שואל הוי. וכשמחזירו למקום שאלו משם די לו (שם). משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה. כל מה שנטל ממנה ומה שהשביחה (ב"ק צה.). גזילה חוזרת בעיניה. כמות שהיא עכשיו ריקנית יחזירנה והלך משלם דמי גיזות ועובר כמו שהיה בשעת הגזילה ולא שבח הגיזה שהשביחה אלמלי ולא שבח הולך, דלא קנים ר' יהודה, אבל דמים שבשעת הגזילה משלם, דליכא למאן דאמר כל הגזלנים בגיר משעת הגזילה ישלמו (שם). אפילו במקום שיש עדים. אפילו יש עדים שראו שגנב לא תאמרינן מההוא שעתא מחייב בה אלא משעת העמדה בדין (רש"י רי"ף). לא בעינן דעת בעלים. משהחזירה הרי היא בכשות הבעלים בתחילה ואינו עניים אלא כשומר חינם ופטור על אונסיה ואע"פ שלא הודיע לבעלים לומר נטלתיה והחזרתיה הויא השבה (לעיל מז:). בעינן דעת בעלים. ואם לא הודיעם חייב באחריותם אם מת או נגנב דמדשקליה קם ליה ברשותיה והשבה בלא ידיעה לאו השבה היא (לעיל מא.).

מוסף תוספות

א. משום דפשיטא לי' דשום אדם לא יחייב בזה לשלם ד', ורבא נמי לא היה צריך לומר אותו למעלה אלא אגב דבעי למימר חברה או שתייה. תוס' הרש"ש. ב. דמחייב ב"ש אע"ג דליכא חסרון. מיוחס לריטב"ץ. ג. דאי מה(נ)ך דהשולח ח"א דוקא התם משום שעשה מעשה שנטלה ע"מ לשלוח בה יד אבל בדיבורא בעלמא לא מחייב, קמ"ל דהיא דהחושב. כי"פ. ד. פ"ח משבח דהוי בשעת חביעה משלם אבל משבח שבא לאחר חביעה אינו משלם. כי"פ. ה. וא"כ ס"ל דשיוי אינו קונה. כי"פ. ו. וה"ק, אף בשבח גזלה ס"ל כב"ה דשיוי קונה. כי"פ. ז. בשבח גזלה ס"ל דשיוי קונה. כי"פ. ח. לענין יוקרא וזולא לא אזלינן בתר שליחות יד ולא בתר שתיה או שבירי, אלא. כי"פ. ט. דההיא שעתא הוי חייב. כי"פ. י. אלמא דיבור בעינן מיהת. ריטב"ץ. יא. [עי' שטמ"ק בשם תוס' שאנ"ץ שמפרש את ראיית התוס']

מוסרות הש"ס

א) צ"ל רבא וכן להלן ובתוס' רש"ל, **ב)** לעיל מא:, **ג)** [לעיל מא.], **ד)** [שם], **ה)** כ"ג פח., **ו)** כ"ק לה. ע"ש, **ז)** בכתי"י, מיניה דר' יוחנן, **ח)** [לעיל מ:], **ט)** [דף מ:], **י)** ב"ק צה. וע"ש רש"ל ד"ה והכא, **כ)** בדפו"י, נתייקרה, **ל)** בדפו"י, כרבא, **מ)** [וע"ע תוספות פסחים סג. ד"ה ר' מאיר ותוס' זבחים ב: ד"ה משבח ותוס' בכורות עט. ד"ה בממשבח ותוס' חולין לט. ד"ה אלא זביחה] וע"ע תוס' מנחות נה. ד"ה בממשבח,

תורה אור השלם

1 אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יִשָּׁבַע עָלָיו לַשָּׁקֶר וְשִׁלַּם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִשָׁתָיו יֹסֵף עָלָיו לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ:
ויקרא ה כד

2 אִם לֹא יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ:
שמות כב ז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה המושב לגנזו יד אמר. נ"ב ובקונטרס סוף דף מג פרש"י דלאו דוקא אמר אלא משב:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה החושב וכו' חך מחשבה. עין בהרא"ש ריש הלכות ס"מ:

רבינו חננאל

אלא פשיטא טעמ' דב"ה בשעת הוצאה מבית בעלים היא, והיא שעת הגזילה, והיתה שוה באותה שעה זוז ובשעה ששתאה שוה ד', בזה חלקו ב"ה ובית שמי, ב"ש סברי ד' משלם כי השתא, וב"ה סברי כשעת הגזילה והוא זוז, לימא רבה דאמ' ד' משלם, כב"ש, דהא ב"ה זוזא חדא קאמרי. **ופריק רבה,** ביותר, כלומ' אם עת ששברתה היתה שוה יותר ממה שהיתה שוה בשעת גזילתה, דברי הכל ד' כי השתא משלם, כטעמ' דידי' שפירשנו למעלה. כי פליגי בחסר, כגון שהיתה שוה עת ששלח ידו בפקדון של חבירו ד', ועכשיו שוה זוז, ב"ש ל' סברי שליחות יד אינה צריכה חסרון, ומשעה דשלח בה יד איחייב בה. וב"ה סברי שליחות יד צריכה חסרון, וכל זמן שחסרה[ה] ברשותא דמריה קאי, ובעידנא דתברה או שתייה וחיסרא בההיא שעתא מיחייב עלה, ההיא שעתא זוזא הוא דשויא. ואלא רבה דאמ' שליחות יד אינה צריכא חסרון כב"ש, וכו'. **ואוקימנא לתתני',** חלוקת ב"ש וב"ה בשבח גזילה, ב"ש סברי דגיגזל הוי, וב"ה סברי דגזלן הוי.

גמ' אמר נעבדו. שיעלה יד וכן עשה: **מנין.** שהוא חייב: **לא שנו.** דהיכא דנטל ולא הגביה כל החבית פטור: **אלא נשברה.** לאונס הוא והכי לא קנאה שיתחייב באונסין: **אבל החמילה.** פשיעה היא ומזיק בידים הוא דבשביל שחיסרה החמילה שכן דרך יין להחמיץ בכלי חסר: **גירי דידיה אהנו לה.** חליס שלו גרמו לה להחמיץ: **דניחא ליה דיהיו חולה חביה בסים להאי רביעית.** שתשמר אותה רביעית ולא תחמיץ ועלולה שליחות יד בדבר אחר לריכה חסרון והנוטל פקדון ומגביהו על מנת לשלוח בו יד כל זמן שלא חסרו אינו מתחייב בהגבהתו הואיל ולא נטלו ע"מ לגזול את כולו אלא לשלוח בו יד ושליחות יד בלא חסרון ליתיה אבל יין שאינו משתמר אלא בכלי מלא הוה ליה כמי שנטל והניחו עם השאר להשתמר ונעשה שואל על כל שאר החבית: **הגביה ארנקי ליטול דינר.** ולא נטל לשמואל מהו: **אבל זוזא מינטר.** לבדו ולא ניחא ליה דלהוי איך בסים להאי ולא הוי כנוטל ומניח: **שאני נטירותא דארנקי.** כיס מלא גרמה ומשתמר ואין נוח להיות נאחד כדינר יחידי:

הדרן עלך המפקיד

הזהב קונה את הכסף. הלוקח דינרי זהב טבועים בדינרי כסף ונתן לו דינרי זהב משיכת הזהב קונה את הכסף לבעל הזהב ונתחייב לו זה משקיבל דינרי זהב לתת לו דינרי הכסף ואינו יכול לחזור בו. אבל הכסף אינו קונה את הזהב שאם נתן לו דינרי הכסף תחילה לא קנה ויכולין שניסה לחזור דמטבע כסף הוי מעות משום דחייבי לינתן בהולאה ודינר זהב אינו אלא כשאר מטלטלין ופירות ומעות אינן קונות עד שימשוך המטלטלין אבל משיכת המטלטלין קונה ואין אחד מהם יכול לחזור בו. ובגמ'[ו] מפרש טעמא איכא דיליף משיכה מן התורה ואיכא דמוקי לה בתקנתא דרבנן: **הנחושת.** פרוטות של נחושת: **קונה את הכסף.** דינרין של כסף או כל מטבע של כסף כולן טעם אחד להם מי שטבעו חשוב לטבוע הוי מעות ואינו קונה ומי שאין טבעו חשוב וחריף הוי כפירות ומשיכתן הוא קיום דבר: **מעות הרעות.** שנפסלו: **אסימון.** שאין עליו צורה פלו"ן בלע"ז זוזים עגולין ומוכיס לצור עליהם את הצורה בחותם שקורין קוי"ן: **כל המטלטלין קונין זה את זה.** בין בתורת חליפין שהחליף אלו באלו כיון שמשך האחד קנה חבירו את שלו בין בתורת דמים ו) בכמה תתן לי את שלך בכך וכך וזה חוזר ואומר לו בכמה תתן לי שלך בכך וכך ותתרלו ומשך האחד נתקיימו הדברים. והאי כל לאתויי אפי' כיס מלא מעות בכיס מלא מעות כדרים לקיס בגמרא[ח]: **יכול לחזור בו.** זה וזה: **כל שהכסף בידו בו.** פליג אדרבנן דאמרי נתן לו מעות יכול לחזור בו אפילו לוקח ואתא ר"ש למימר מוכר שהכל בידו הוא דיכול לחזור בו אבל לוקח אין יכול לחזור בו. ובגמ'[ט] מפרש טעמא: **גמ' דחריף**

הזהב. הנחושת קונה את הכסף. האי אינטריך[א] דאע"ג דבאתרא דמסגי פייטי חריפין טפי[י] [מכספא] הוו פירא משום דאיכא אתרא דלא מסגי כדאמר בגמרא (עמוד ב) אך תימה אמאי אינטריך למיתני דמעות הרעות שנפסלו דמקרו פירי השתא נחשת דסגי טובא הוי פירי כל שכן מעות שנפסלו ותו דכל המטלטלים קונין זה את זה מוקי בגמ'[ב] במעות חד פסלתו מלכות וחד פסלתו מדינה כל שכן דמעות שנפסלו דמקרו פירי לגבי כסף לכך נראה דמעות הרעות היינו שיולאת קצת[ג] ואסימון[ד] אינטריך לפרש"י דמפרש אסימון הוי שעשוי כתקון המטבע היולאת בעיר ואין חסר רק צורה אשמועינן דאפילו הכי הוי פירי אע"ג דאינו חסר כ"א מעט דבדבר מועט יטביעו הרבה מהם ולרבינו תם דמפרש[ה] אסימון שיש עליו צורה ואינה יולאה בהולאה[ו] ל"ל שיולאת בדוחק אך לא כל כך בדוחק כמו מעות הרעות ומטלטלין קונין ממטבע אשמועינן דקונין אפילו ממטבע כמו מעות הרעות ואסימון דמקרי פירי לגבי כספא ולגבי מטלטלין מקרי טבעא:

אסימון. פרש"י אאין בו צורה כלל וקשה לרבינו תם דבפרק במה אשה (שבת דף סה. ושם ד"ה ליעבד) אמרו יולאין בסלע שעל גבי הציתים[ז] אי משום צורתא ליעביד ליה פולסא משמע דפולסא יש עליו צורה ובגמרא מפרש לקמן[מ] מאי אסימון פולסא[ז] וי"ל לפרש"י דכל דבר שאינו כתקונו קרי אסימון או שאין בו צורה או שיש בו צורה שאינה חשובה[ח] ומ"ת מה בין אסימון שאין עליו צורה למעות הציתין לסימן בבית המרחץ דאמרי' בגמ' (שם) ושוין רבי דוסא דאמר מחללין על אסימון מודה שאין מחללין על מעות הציתין כו' ויש לומר דאסימון הם מעות שנעשו ברוחב ובעובי ובמשקל המטבע היולא בעיר[ט] ובדבר מועט יטביעו הרבה מהם ולכך מחללין על אסימון[י] ור"ת מפרש דאסימון יש בה צורה ואינה יולאה בהולאה[יא] ומ"ת בגמרא קאמר רבי דוסא דאמר מחללין על אסימון ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד דתניא ולא הכסף לרבות כל דבר הנלרר ביד דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר לרבות דבר שיש בו צורה משמע דרבי ישמעאל לא בעי צורה ואסימון יש בו צורה ומ"כ היאך אמרו דבר אחד ויש לומר[יב] לרבות כל דבר הנלרר ביד[יג] אע"פ שאינו יולא בהולאה אך שיהיה בו צורה כל דהו ור"ע בעי צורה חשובה שתלא בהולאה[יד] אך יולאה לגמרי לא בעי מדאינטריך לרבויי ולפי' רש"י אתי שפיר:

נעשה

גמ' מנהני מילי[ו] דתנו רבנן [1]על כל דבר פשע בית שמאי אומרים מלמד שחייב על המחשבה כמעשה ובית הלל אומרים אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר [2]אם לא שלח ידו במלאכת רעהו אמרו להן ב"ש לב"ה והלא כבר נאמר על כל דבר פשע אמרו להן ב"ה לב"ש והלא כבר נאמר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו א"כ מה תלמוד לומר על כל דבר פשע שיכול אין לי אלא הוא [א]אמר לעבדו ולשלוחו מנין תלמוד לומר על כל דבר פשע: **הטה את החבית כו':** אמר רבה לא שנו אלא נשברה [ב]אבל החמיצה משלם את כולה מאי טעמא גירי דידיה הוא דאהנו לה: **הגביהה ונטל הימנה כו':** אמר שמואל לא נטל נטל ממש אלא [ג]כיון שהגביהה ליטול אע"פ שלא נטל לימא קא סבר שמואל שליחות יד אינה צריכה חסרון אמרי לא שאני הכא דניחא ליה דתיהוי הא חבית כולה בסים להא רביעית [ד]בעי רב אשי הגביה ארנקי ליטול הימנה דינר מהו חמרא הוא דלא מינטר אלא אגב חמרא אבל זוזא מינטר או דלמא שאני נטירותא דארנקי מנטירותא דדינר תיקו:

הדרן עלך המפקיד

הזהב [ה]קונה את הכסף הכסף אינו קונה את הזהב [ו]הנחשת קונה את הכסף והכסף אינו קונה את הנחשת [ז]מעות הרעות קונות את היפות והיפות אינן קונות את הרעות [ח]אסימון קונה את המטבע והמטבע אינו קונה את אסימון מטלטלין קונין את המטבע מטבע אינו קונה את המטלטלין [א] [ט]כ(זה הכלל) כל המטלטלים קונין זה את זה [י]כיצד משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות אינו יכול לחזור בו [יא]כ[יב]נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו [יג]אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדבורו [יד]רבי שמעון אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה: **גמ'** מתני' היה רבי לרבי שמעון בריה הזהב קונה את הכסף א"ל רבי שנית לנו בילדותיך הכסף קונה את הזהב ותחזור ותשנה לנו בזקנותיך הזהב קונה את הכסף [טו]בילדותיה מאי סבר ובזקנותיה מאי סבר בילדותיה סבר דהבא דחשיב הוי טבעא כספא דלא חשיב הוי פירא וקני ליה פירא לטבעא בזקנותיה סבר כספא דחריף

מעט מנוה מכהרת להחמיץ. וזה פי' גירה דידיה אהנו ליה. הגביהה ונטל ממנה רביעית ונשברה, משלם כולה. אוקמה שמואל כיון שהגביהה ליטול ממנה אע"פ שלא נשברה[ט] משלם כולה, דניחא ליה דתיהוי הא חבית כולה בסים לרביעית זו, כי בהיות זו הרביעית בתוך החבית משתמ[מ]רת ואינה מפיגה טעמה ולא ריחה. אבל המגביה ארנקי ליטול ממנה דינר ולא נטל ונגנב או אבד, עלתה בתיקו. הדרן עלך המפקיד אצל חבירו הזהב קונה את הכסף והכסף אינו קונה את הזהב. כך היה ר' שונה בזקנותו. מאי טעמ' איידי דכסף הוא חריף הוי טיבעא, דהבא דליתיה חריף הוי פירא, וקני ליה פירא לטיבעא. וכן הלכה. ובילדותיה היה [שונה] הכסף קונה את הזהב.

ח) [קדושין מב:], ב) [בחרי"ף והרש"ס ל"ג זה הכלל וכן כתוב עי' מי"מ], ג) גיטין ל., ד) [לקמן מז: עד:], ה) [ע"ז נב:], ו) [לקמן מז:], ז) ברש"י על הרי"ף נוסף: שאמר לו, ח) [לקמן מז:], ט) [לקמן מט:], י) מהר"מ, כ) [דף מו:], ל) בדיבור הבא, מ) [דף מז:],

תורה אור השלם

1 עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שָׂה עַל שַׂלְמָה עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ: שמות כב ח

2 אִם לֹא יָמְצָא הַגַּנָּב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ: שמות כב ז

לעזי רש"י

פלדו"ן. מתכת, לפני שהוטבעה בה צורת מטבע. קוי"ן [קוי"ן]. חרט (לטביעת מטבע).

מוסף רש"י

על כל דבר פשע. בתר אם לא שלח ידו כתיב (קדושין מב:). **שחייב על המחשבה.** אי על הדמוך, שאם אמר אי חשב לשלוח יד בפקדון הרי הוא ברשותו מאותה שעה ואילך להתחייב בכל אונסין שיעלו בו, אפילו הוי שומר חנם שלא היה חייב עד עכשיו אלא בפשיעה (שם) אי: הך מחשבה הוצאת דבור בפה הוא, דאי לא נאנסו בפה מחשבתו למאי מחייב לה (מנחות ב:). **אין לי.** שנתחייב באונסין בשליחות יד אלא זמנו ששלח בה יד הוא עצמו (קדושין מב:).

הדרן עלך המפקיד

רבינו חננאל

אין לי אלא הוא, אמ' לעבדו או לשלוחו, ושלחו בו יד, מניין, ת"ל על כל דבר פשע, אפי' בדיבור חייב. קיימ' לן כב"ה, דב"ש במקום ב"ה אינה משנה. **היטה החבית ונטל ממנה רביעית** ונשברה, אינו משלם אלא [רביעית]. פי' כגון שהיטה החבו[ן]ת ונטל ממנה רביעית, והושיבה כמו שהיתה יושבת, ואחר כך נשברה. ודוקא היטה ולא טילטלה ולא נטלה, הוא שמשלם הרביעית בלבד. ודוקא נשברה, אבל החמיצה משלם כולה, שהוא גרם לה להחמיץ, שכל זמן שהיא מליאה אינה מחמצת, ואם מפחית

הגהות הגר"א

[א] במשנה (זה הכלל) תפ"מ:

מוסף תוספות

א. אע"ג דתנא הזהב קונה את הכסף. תוס' הרא"ש. ב. [דאמרי' התם] ואפי' כיס מלא מעות בכיס מלא מעות כגון דינרא אניקרא ואניגרא. שם. ג. כגון מטבע שנסדק וירצא ע"י הדחק וחשיב מטבע טפי ממטבע שנפסל. שם. ד. דקונה את המטבע. שם. ה. קשה דכיון דתנא מעות הרעות דחשיבי פירא אע"ג דנפקי ע"י הדחק כ"ש אסימון דאינו יוצא כלל, [ולכן]. שם. ו. דקאמר בגמ' מ"ט. תוס' הרא"ש לקמן מז: ז. ורש"י נשמר מזה שם [בשבת בד"ה ליעבד] ופירש אי משום צורתא ליעביד ליה פולסא וליעביד ביה צורתא, ואינו מיושב. רשב"א. ח. הילכך הכא דאין בו צורה קרי ליה פולסא וההיא דבמה אשה דהוא של עץ אע"פ שיש בו צורה קרי ליה פולסא דאינו כשאר מטבע. תוס' הרא"ש לקמן מז: ט. וחשיב מטבע כיון דלא מיחסר אלא תיקון מועט. שם. י. ומעות הניתנות בסימן לאו מטבע הוא. שם. יא. [וה"נ] דפולסא מטבע שיש בו צורה אבל מעות הניתנות בסימן אין בהם צורה. שם. יב. [ד]תרווייהו מודו דבעינן דבר שיש בו צורה כדמשמע קרא וצרת הכסף אלא דר' ישמעאל [סבר]. שם. יג. שמצניעין אותו לשום צורך. שם. יד. משום צורתו. שם.

קז א מיי' פ"ג מהל' גזילה הל' ו' טוש"ע ח"מ סי' רלב סעי' ה:
קח ב מיי' שם הל' יג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ שם סעי' ג:
קט ג ד מיי' שם הלכה יב ועיין בהגהות ובמגיד משנה טוש"ע שם סעי' ב:
א ה מיי' פ"ו מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רג סעי' ד:
ב ו מיי' שם טוש"ע שם וסעי' ה:
ג ז ח מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ח:
ד ט מיי' שם פ"ה הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעי' ג:
ה י מיי' שם פ"ג הל' ג [והל' ד] סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קמ סעי' ג:
ו כ מיי' שם טוש"ע שם וסעי' ה:
ז ל מיי' שם פ"ז הל' ג [והל' ב] סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רל סעי' ג וסעי' ד:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות